

Ana Thea Filipović – Jasna Krista Mijatović
 APOSTOLAT REDOVNICA U SJEDINJENIM AMERIČKIM
 DRŽAVAMA. RAZLIKE U RAZUMIJEVANJU POSLANJA I
 DJELOVANJA PRIJE I NAKON II. VATIKANSKOG KONCILIA

*Apostolate of women religious in the United States of America.
 Differences in understanding the mission and activities before and after
 Vatican Council II.*

UDK: 272-788-055.2(73):2-67]:2-73Vat. 2
 Pregledni znanstveni rad
 Primljeno: 9/2015.

Sažetak

Razumijevanje i ostvarivanje apostolata u ženskim redovničkim zajednicama u SAD-u u prvom dijelu članka raspituje se u odnosu prema ekleziološkom okviru, duhovnosti vremena i potrebama društva do Drugoga vatikanskog koncila.

U drugom dijelu članka na osnovi istih kriterija istražuju se i prikazuju glavne crte promjena u samorazumijevanju redovničkog života i poslanja nakon Drugoga vatikanskog koncila te djelovanje američkih redovnica u duhu Evanđelja u postmodernom društvu. Istraživanje se oslanja na relevantnu literaturu, a za drugi dio i na rezultate empirijskih istraživanja o apostolatu ženskih redovničkih zajednica u SAD-u.

Ključne riječi: ženske redovničke zajednice, Katolička Crkva u SAD-u, apostolat, Drugi vatikanski koncil, društveno djelovanje.

UVOD

Poslanje koje redovničke zajednice izvršavaju u svijetu odgovarajući na Isusov poziv da ga izblizega slijede jedno je od bitnih obilježja redovničkih ustanova apostolskog usmjerenja. Nadahnute karizmom utemeljenja i priznate kao mjesta ostvarenja Crkve, one svojim životom i djelovanjem nastoje učiniti djelotvornom Radosnu vijest Isusa Krista u konkretnim okolnostima mjesta i vremena. Razumijevanje i ostvarivanje apostolata

umnogome je ovisno o teološko-eklezijalnom diskursu i kulturno-društvenim promjenama. Dovoljno je ukazati na teološku interpretaciju i vrednovanje odnosa Crkve i svijeta te mjesta i uloge redovničkog života unutar same Crkve, s jedne strane, te na promjene kulturoloških paradigmi i aktualna društvena gibanja, s druge.

Ovaj rad usredotočit će se na pitanje promjene koja se dogodila u poimanju redovničkog apostolata u ženskim redovničkim zajednicama apostolskog usmjerenja u Sjedinjenim Američkim Državama nakon II. vatikanskog koncila. U tu svrhu najprije će se na temelju relevantne literature prikazati početci i glavna područja djelovanja ženskih redovničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama do II. vatikanskog koncila. Pritom se ne namjerava iznositi egzaktno podatke o nazivima i broju zajednica te pojedinostima njihova dolaska ili nastanka, nego prije svega pokazati poimanje redovničkog apostolata unutar teološko-eklezijalnog i kulturološkoga misaonog okvira prije II. vatikanskog koncila. Potom će se iznijeti temeljni obrisi pokoncilskog razumijevanja i usmjerenja apostolskog djelovanja redovnica u SAD-u, potkrijepljeni prikazom dvaju zadnjih empirijskih istraživanja o tome.

1. STANJE I DJELOVANJE ŽENSKIH REDOVNIČKIH ZAJEDNICA U SAD-U PRIJE DRUGOGA VATIKANSKOG KONCILIA

Povijest Katoličke Crkve u Sjedinjenim Američkim Državama započinje 1633. godine¹ kada je malobrojna skupina katolika iz Engleske s dva broda pristala uz američku obalu, iako je već u šesnaestom stoljeću bilo nekoliko bezuspješnih pokušaja evangelizacije među domicilnim Indijancima.² Početak povijesti ženskih³ redovničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama veže se uz 1727. godinu⁴ kada je dvanaest uršulinki iz Francuske došlo u New Orleans kako bi u tom gradu pružalo zdravstvenu

¹ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve. A History of Nuns in America*, New York, 2013., str. 1.

² Usp. Egidio Picucci, Redovnici i evangelizacija Sjeverne Amerike, u: *Redovnici i jedinstvo*, 13 (2003.) 1, str. 5.

³ Redovnici su došli na američko tlo već u šesnaestom stoljeću. Poznate su prve misije franjevac i isusovaca koje su završile mučeničkom smrću misionara.

⁴ Usp. Carol K. Coburn – Martha Smith, *Spirited Lives. How Nuns Shaped Catholic Culture and American Life (1836–1920)*, North Carolina, 1999., str. 2.

skrb bolesnima. Vidjevši kako djevojčice i mlade djevojke u New Orleansu nemaju priliku za stjecanje obrazovanja i uočivši potrebu vjerske pouke crnačkog stanovništva, ubrzo su proširile svoj djelokrug. Do 1820. godine diljem SAD-a djelovalo je već osam kongregacija, a iz Europe su neprestano pristizale nove, osobito krajem devetnaestog i početkom dvadesetog stoljeća. Redovničke zajednice iz europskih zemalja slale su svoje članice u SAD na poziv tamošnjih biskupa i svećenika.⁵

U međuvremenu su nicali i izvorne redovničke zajednice nastale na američkom tlu. Prva takva zajednica bila je *Sisters of Charity of St. Joseph* koju je osnovala Elizabeth Ann Bayley Seton (1774. – 1821.), koja je nakon muževljeve smrti iz Epiškopalne Crkve prešla u Katoličku.⁶ Dalje su slijedile: *Sisters of Loretto*, *Sisters of Charity of Nazareth*, *Sisters of Charity of Our Lady of Mercy* i brojne druge. Potrebe su bile vrlo velike, jer su Sjedinjene Američke Države u to vrijeme bile vrlo siromašne.⁷ S crkvene strane smatrane su misijskim područjem. Redovnice su osnivale i vodile župske škole, domove za siročad, večernje škole za odrasle, pučke kuhinje, pružale su zdravstvenu skrb, brinule se za djecu, za zaposlene žene, za stare i nemoćne, radile su sa zatvorenicima, urođenicima, imigrantima.⁸ Odazivale su se gdje god su mogle pomoći, a za svoje djelovanje najčešće nisu dobivale nikakvu ili vrlo malu novčanu naknadu.⁹ Krajnja požrtvornost sestara odražava duh i duhovnost toga vremena, a to je duhovnost žrtve, oduševljenog predanja evanđeoskim idealima, odricanja od sebe i često doslovnog žrtvovanja života za druge. Uvijete u kojima su redovnice djelovale zorno oslikava jedna reklama za zvanja iz devetnaestoga stoljeća u kojoj se kaže: "Ne obećavamo ni plaću, ni naknadu, ni godišnji odmor ni mirovinu, nego mnogo teškoga posla, siromašno obitavalište, pokoju utjehu, mnogo

⁵ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 7.

⁶ Usp. Isto, 28 – 31. Elizabeth Seton smatra se utemeljiteljicom župskoga školskog sustava koji u SAD-u postoji i danas. Ona je i prva autohtona svetica SAD-a, kanonizirana 1975. godine. (Usp. Darci Vilarinho, Elizabeta Seton. Tražim samo Boga i njegovu Crkvu, u: *Redovnici i jedinstvo*, 13 (2003.) 1, str. 20.).

⁷ Događalo se da su biskupi zbog velikih potreba apostolatskog djelovanja i kontemplativne zajednice podrijetlom iz Europe nastojali preustrojiti u aktivne zatraživši iz Rima promjenu pravila zajednice. (Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 24).

⁸ Usp. Isto, str. 8.

⁹ Usp. Isto, str. 49.

razočaranja, česte bolesti, nasilnu ili usamljenu smrt.”¹⁰ Mnoge sestre, prešavši iz Europe na američko tlo, zaista su se ubrzo i preselile u vječnost. Veliku smrtnost redovnica nisu uzrokovale samo epidemije kojima su se zarazile njegujući bolesnike, nego i teški fizički poslovi povezani s pripremom terena i gradnjom, nekvalitetna prehrana,¹¹ neadekvatan smještaj,¹² premorenost, iscrpljenost, novi klimatski uvjeti, velika neimaština¹³.

Povjesničari koji analiziraju fenomen doseljavanja europskih redovnica na američki kontinent i sami priznaju da im ostaje nedokučiv odgovor na pitanje: Što je nukalo europske redovnice da iz puno boljih materijalnih prilika dođu u američku divljinu?¹⁴ Najveći broj sestara došao je iz Francuske, Njemačke i Irske. Uz oskudne materijalne prilike redovnice su se trebale prilagoditi ne samo novim klimatskim prilikama, nego i asimilirati kulturu koja se tek rađala iz mješavine kultura različitih naroda iz kojih su dolazili imigranti. Taj je problem bio izazov za kršćanske crkve općenito. Suživot je iziskivao veliku dozu tolerancije i solidarnosti. Isto je vrijedilo i s obzirom na različite vjeroispovijesti. U prvim desetljećima devetnaestoga stoljeća SAD su bile mahom protestantsko područje. Iako je zakonom bila zajamčena vjerska sloboda, katolici su prolazili teške dane. Redovnice, uočljive već po svojoj odjeći, često su doživljavale uvrede, dobacivanja, ponižavanja. Ipak, nisu se dale obeshrabriti, a neprestano su im se pridruživala nova zvanja.¹⁵ U svom radu nisu pravile razlike s obzirom na vjeroispovijest, pomagale su jednako katolicima i nekatolicima. Svoje djelovanje promatrale su u nadnaravnom svjetlu, a primarni cilj bio im je: spasenje duša. Osobna svetost i profesionalna sprema bile su samo sredstva za postizanje toga cilja.¹⁶

¹⁰ Advertisement for religious life by Mother M. John Hughes - First superior of Aberdeen Presentation Sisters (1831. – 1897.), u: Suzy Farren, *A Call to Care. The Women Who Built Catholic Healthcare in America*, St. Louis - Washington, 1996., str. 94.

¹¹ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 49.

¹² Jedna sestra opisuje kako su spavale na podu, a pod je bio gola zemlja. (Usp. *Isto*, str. 54.).

¹³ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 49-50.

¹⁴ Usp. *Isto*, str. 44.

¹⁵ Usp. *Isto*, str. 53.

¹⁶ Usp. Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It: Sisters*, u: *Transforming Parish Ministry. The Changing Roles of Catholic Clergy, Laity and Women Religious*, New York, 1989., str. 116.

Potražnja za redovnicama neprestano je rasla. Oko 1860. godine pretpostavlja se da je u SAD-u bilo oko 60 različitih redovničkih zajednica s ukupno pet tisuća članica.¹⁷ Sjedinjene Američke Države bile su u punom jeku napučivanja, župe i biskupije širile su se i rasle gotovo svakim danom te su potrebe za pastoralnom skrbi bile uvijek veće nego što je bilo osoblja na raspolaganju. Biskupi i župnici u djelovanju redovnica gledali su dobrodošlu pomoć, poput njihove produžene ruke.¹⁸ Već zbog same naravi svoga odgojno-obrazovnoga, zdravstvenog i socijalnog djelovanja redovnice su bile vrlo prisutne među pukom, mnogo više nego svećenici, pa ih se često poistovjećivalo s Katoličkom Crkvom u SAD-u.¹⁹ Djelovanje im je omogućivalo sve veći utjecaj na društvo i uključivanje u javnu raspravu o socijalnim problemima.²⁰ Cjelokupno djelovanje redovnica u SAD-u do II. vatikanskog koncila može se svrstati u tri velika područja: školstvo, zdravstvo i socijalni rad.

1.1. *Odgojno-obrazovno djelovanje*

Prosvjetno djelovanje bilo je toliko karakteristično za redovnice da bi prosječni Amerikanac s pojmom redovnice ponajprije povezivao službu učiteljice.²¹ S učiteljskim radom započele su već prve redovnice koje su kročile na američko tlo – sestre uršulinke. Zajednice koje su pristizale i nove koje su se osnivale samo su proširivale taj oblik djelovanja. Dovoljno je navesti neke od njih: *Sisters of Loretto*, *Sisters of Charity of Nazareth*, *Dominican Sisters of St. Catherine in Kentucky*, *Oblate Sisters of Providence*, *Sisters of Charity of Our Lady of Mercy*.

Osnivanje škola ubrzala je i odredba biskupa na Plenarnom zasjedanju biskupa u Baltimoreu 1884. godine da u roku od dvije godine svaka župa uz župnu crkvu treba imati izgrađenu i školu. Biskupi su u tom dopisu poslanom svim katoličkim župama izrazili i očekivanje da katolički roditelji šalju svoju djecu u katoličke škole. Tako je nastala prava mreža katoličkih škola

¹⁷ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 61.

¹⁸ No, nažalost, nisu sve redovničke zajednice uživale potporu crkvenih vlasti. Bilo je i neslaganja, osobito u slučaju zajednica čije su članice bile "obojene", kao npr. *Oblate Sisters of Providence*. (Usp. Isto, str. 33.).

¹⁹ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 8.

²⁰ Usp. Isto, str. 6.

²¹ Usp. Isto, str. 10.

diljem američkoga kontinenta, a rad u školama u većini slučajeva bio je povjeren redovnicama. Iako je u početku većina ženskih redovničkih kongregacija prema svojim pravilima bila usmjerena na odgoj ženske djece, s vremenom su se posvetile i odgoju dječaka,²² a u župne škole, iako su bile katoličkog usmjerenja, prihvaćale su i nekatolike koji su ipak sudjelovali u jutarnjim i večernjim molitvama koje su bile predviđene dnevnim redom škole. Uz škole su se podizali i internati.²³ Analizirajući povijest redovničkih zajednica u SAD-u, danas je jasno da su one odigrale vrlo značajnu ulogu u razvoju mreže župskih katoličkih škola,²⁴ ali i u razvoju američkoga školstva uopće.²⁵

Arhivski zapisi redovničkih zajednica svjedoče da su redovnice vikendom održavale i dodatnu katehetsku pouku za učenike državnih škola, bile su promotorice Katoličke akcije, Bratovštine kršćanskog nauka i Marijine legije među djecom. Održavale su i tzv. ljetne škole u mjestima koja nisu imala redovitu školu, davale su privatne satove sviranja.²⁶ Uza sve to našle su vremena i za posjećivanje bolesnika u župi.²⁷

S vremenom su redovnice svojim djelovanjem zahvatile i više razine obrazovanja: srednje škole, a zatim i fakultete. Na to ih je poticala vlastita potreba za stjecanjem bolje izobrazbe, ali i rastuća potreba za visokim obrazovanjem žena. Tako su u organizaciji redovnica nastajali i prvi fakulteti, najprije samo za žene, a kasnije ravnopravno za oba spola.²⁸

²² Usp. *Isto*, str. 74.

²³ Usp. *Isto*, str. 69 – 71.

²⁴ Vjernici laici samostane su toliko poistovjećivali sa župskim školama da se gotovo uopće nije razlikovalo te dvije institucije. (Usp. Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It*, 111.).

²⁵ Iako su redovnice u SAD-u stvarale američku civilizaciju i kulturu, povjesničari su im sve do nedavno pridavali premalo pozornosti. (Usp. Kenneth A. Briggs, *Double crossed. Uncovering the Catholic Church's Betrayal of American Nuns*, New York, 2006., 11.). Tek u novije vrijeme redovnice u SAD-u postaju temom mnogih knjiga. *Konferencija ženskih redovničkih vodstava* 19. svibnja 2009. godine otvorila je putujuću izložbu pod nazivom "Women & Spirit: Catholic Sisters in America" kojom je i sama željela pokazati i posvjestiti ulogu redovnica u izgradnji američkog društva. Usp. <https://lcwr.org/about/history> (26. 8. 2015.).

²⁶ Usp. Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It*, str. 125 – 126.

²⁷ Usp. *Isto*, str. 124.

²⁸ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 81 – 84.

1.2. Zdravstvena skrb

Iako se većina redovničkih zajednica primarno bavila školstvom, kada se pokazala potreba za angažmanom u zdravstvenoj skrbi, kao primjerice u vrijeme epidemija, redovnice su spremno prihvaćale i to područje djelovanja. Kada je u prvoj polovici devetnaestoga stoljeća kolera odnosila tisuće života, redovnice su se brinule za oboljele i po cijenu vlastitih života.²⁹ Slično je bilo i u vrijeme rata kada su preuzimale skrb za ranjenike.³⁰ Pored tih izvanrednih okolnosti redovnice su vodile mnoštvo bolnica s manjim ili većim kapacitetom koje su radile u uobičajenim prilikama.³¹

Uz brigu za tjelesno zdravlje svojih pacijenata redovnice nisu propuštale ni onu za njihovo duhovno zdravlje. Često su bile kontakt-osobe između bolničkih kapelana i pacijenata.³² U služenju nisu pravile razliku među ljudima zbog vjeroispovijesti, jezika ili boje kože. Bile su oštre borkinje protiv segregacije zalažući se za osnovna ljudska prava.

Slično kao i u školstvu, nemjerljiv je doprinos redovnica razvoju modernoga zdravstva u SAD-u. I ovdje se njihovo djelovanje odvijalo više-manje samozatajno, bez nagrada, naknada, spomenika i priznanja. Pa ipak, i kroz takav samozatajni rad sestara, Katolička Crkva u SAD-u se afirmirala u društvu.³³

1.3. Socijalno-karitativno djelovanje

Na području socijalnog rada djelovanje redovnica u SAD-u ponajprije se veže uz sirotišta.³⁴ Svaka pošast bolesti ili rata ostavljala je za sobom mnoštvo djece bez roditelja. Osim toga, djeca su ostajala na ulici i zbog nemogućnosti roditelja da se o njima brinu zbog ovisnosti o alkoholu, nezaposlenosti i sličnih razloga. Nije bio rijedak slučaj da sestre pred vratima samosta-

²⁹ Usp. *Isto*, str. 89.

³⁰ Usp. *Isto*, str. 95.

³¹ Usp. *Isto*, str. 98.

³² Usp. *Isto*, str. 100.

³³ Usp. *Isto*, str. 97; također: Final Report on Apostolic Visitation of Institutes of Women Religious in US, na: <http://www.zenit.org/en/articles/final-report-on-apostolic-visitation-of-institutes-of-women-religious-in-us> (16. XII. 2014.)

³⁴ Usp. Patricia Wittberg, *From Piety to Professionalism – And Back? Transformations of Organized Religious Virtuosity*, Lanham, 2006., str. 35.

na pronadu ostavljeno novorođenče.³⁵ Redovnice su mnogo radile i na rehabilitaciji obiteljskih prilika, ali i na prevenciji kriznih situacija. Najrizičnije skupine bile su novopridošle imigrantske obitelji, a od takvih se gotovo i sastojalo društvo. Redovnice su im pomagale oko snalaženja u novom okruženju, u pronalaženju posla, ali su ih i poticale na vjerski život. Organizirale su večernje škole za odrasle, davale instrukcije iz engleskog jezika, ali i poučavale u vjeri u obliku nedjeljnih kateheza za koje se ustalio naziv *Sunday school*. Rad s imigrantima podrazumijevao je vrlo široko područje socijalnoga, kulturnog i pastoralnog djelovanja.³⁶

Redovnice su također radile s maloljetnim delinkventima te s djevojkama i ženama koje su se odale prostituciji. Podizale su domove za rehabilitaciju. Uz osiguran smještaj i hranu, korisnice su poučavale kućanskim poslovima i različitim umijećima u vidu mogućeg zaposlenja. Intenzivno su radile na njihovu vrijednosnom usmjeravanju. Također su prihvaćale žene koje su bile žrtve obiteljskog nasilja kao i neudane trudnice. Nezbrinutim starijim osobama osiguravale su osnovne uvjete za život.³⁷ Budući da za svoj rad nisu tražile plaću, redovnice su često živjele od darova dobročinitelja i dobročiniteljica, pouzdajući se doslovno u Božju providnost.³⁸

Pojam socijalnog rada redovnica nije bio ograničen samo na materijalnu komponentu. Budući da je socijalno djelovanje proizlazilo iz kršćanske vjere i motivacije potpunog predanja Kristu i njegovu projektu kraljevstva Božjega, religiozne vrijednosti, katehetska pouka i pastoralna skrb zauzimale su važno mjesto u njihovu radu. I same su tražile načine kako povezati socijalno-karitativnu i vjerničko-duhovnu dimenziju djelovanja. Kao primjer tog nastojanja mogu poslužiti riječi Marion Gurney, utemeljiteljice redovničke zajednice, čija je primarna svrha bila katehetska pouka i sakramentalna priprema djece i odraslih u ruralnim župama. Kad su joj se sestre žalile da im je u Župi sv. Joakima vrlo teško raditi jer su ljudi potpuno nezainteresirani za vjersku pouku i primanje sakramenata, ona im je odgovorila da se trebaju više uključiti u svagdanji život župljana, upoznati njihove radosti i žalosti, brige i nade. Kako bi im uspjele pribli-

³⁵ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 117.

³⁶ Usp. *Isto*, str. 121-122.

³⁷ Usp. *Isto*, str. 118-121.

³⁸ Usp. *Isto*, str. 114.

žiti Božju Riječ, trebale su se brinuti i za njihove vitalne potrebe – osiguranje hrane, odjeće, posla, dati im priliku da se uključe u socijalne, kulturalne i obrazovne aktivnosti.³⁹ Od svojih je sestara zahtijevala ravnotežu materijalne i duhovne skrbi koju su pružale ljudima.

Osim rada s imigrantima iz Europe, redovnice su vrlo brzo počele djelovati i u korist afroameričkog stanovništva, indijanskih domorodaca, useljenika iz Latinske Amerike. Kada su Sjedinjene Američke Države krajem devetnaestoga stoljeća postale svjetska velesila, Vatikan je 1908. godine priopćio da taj dio svijeta više nije misijsko područje.⁴⁰ Redovničke zajednice tada su slale svoje članice u misijske krajeve.⁴¹

Zauzetost u socijalnom radu iziskivala je od redovnica i blisku suradnju s političkom vlašću. Vođenje sirotišta, primjerice, uključivalo je i odgovornost za udomljivanje te usvajanje djece. Izgradnja kuća za smještaj imigranata također je zahtijevala komunikaciju s općinskim vlastima. Skrb za useljenike i pomoć oko zaposlenja značila je najprije pomoć oko dobivanja državljanstva i suradnju s državnom administracijom. S vremenom su državne vlasti sve više određivale okvire djelovanja redovnica, a nakon Drugoga svjetskog rata brigu za socijalno ugrožene država je postupno uzela potpuno u svoje ruke. Sestre koje su se do tada bavile tim apostolatom, tražile su nove pravce i područja društvenog angažmana.⁴² Na drugačiji način njihovo je djelovanje i nadalje imalo društveno-političku dimenziju. Nisu odustajale od zauzimanja za socijalno ugrožene, ali to su odsada činile primjereno društvenim prilikama dvadesetoga i dvadeset prvog stoljeća: kroz građanske inicijative, lobiranje, demonstracije, kampanje.

2. REDEFINIRANJE REDOVNIČKOG ŽIVOTA I POSLANJA U POSTKONCILSKOM RAZDOBLJU

Turbulentno dvadeseto stoljeće, a posebno njegove pedesete i šezdesete godine bile su vrijeme korjenitih promjena u životu

³⁹ Usp. *Isto*, str. 112.

⁴⁰ Usp. Jo Ann Kay McNamara, *Sisters in Arms. Catholic Nuns through Two Millennia*, Massachusetts, 1996., str. 584.

⁴¹ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 133.

⁴² Usp. *Isto*, str. 134–135.

američkih redovnica. Bilo je to zapravo doba velike snage redovništva u SAD-u,⁴³ a i šire. Župne osnovne škole, a kasnije i srednje te fakulteti, u kojima su redovnice djelovale bile su prepune djece i mladih. Nije bio rijedak slučaj da djevojke po završetku školovanja krenu putem duhovnog zvanja. Kada bi završile redovničku formaciju, vraćale su se u škole kao nastavnice.⁴⁴ U SAD-u je 1965. godine bilo 179 954 redovnica, što je bio njihov najveći broj u povijesti i to je ostao sve do danas.⁴⁵ Društvena kretanja, s jedne strane, i postkoncilske godine u Crkvi, s druge, donijele su, međutim, velike i brojne promjene s obzirom na broj zvanja, razumijevanje apostolata te usmjerenja života i djelovanja američkih redovnica.

Korijeni promjena ipak su dublji nego što bi to bilo vidljivo iz površnog pogleda.⁴⁶ Naime, već nakon Prvoga svjetskog rata zahtjevi za stručnošću u poučavanju djece, zbog povećanja broja škola, postali su sve veći. Dotadašnja naobrazba sestara učiteljica svodila se često na završeno srednjoškolsko obrazovanje, nadopunjeno mentorstvom starije sestre učiteljice. Fakultetske diplome koje su se sada tražile redovnice su u početku stjecale izvanrednim doškolovanjem, a kasnije su i same otvarale fakultete u kojima su se školovala vlastite mlađe članice te vjernici laici i laikinje. Pojava učiteljica i učitelja laika u župskim školama bivala je sve češća nakon Prvoga svjetskog rata.⁴⁷

Visokoobrazovane redovnice bile su ključne osobe u provođenju koncilskih smjernica za obnovu redovničkog života. Bile su pokretačice prvih časopisa za redovnice – *Sponsa Regis* (1929.) i *Sisters today* (1965.).⁴⁸ One su bile glavne protagonistice osnivanja i vođenja Vijeća za formaciju sestara (*Sister Formation Conference* – SFC), organizacije koja je izrasla iz *Sisters Educational and Professional Standards Commission* 1952. godine.⁴⁹ Aktivnosti Konferencije bile su usmjerene prema educiranju sestara, provedbi različitih istraživanja, održavanju regionalnih susre-

⁴³ Usp. Carole Garibaldi Rogers, *Habits of Change. An Oral History of American Nuns*, New York, 2011., str. 94.

⁴⁴ Usp. Patricia Wittberg, *The Rise and Decline of Catholic Religious Orders. A Social Movement Perspective*, Albany, 1994., str. 209.

⁴⁵ Usp. Margaret M. McGuinness, *Called to Serve*, str. 13.

⁴⁶ Usp. Jay P. Dolan, Preface, u: *Transforming Parish Ministry*, str. 9.

⁴⁷ Usp. Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It*, str. 120.

⁴⁸ Usp. *Isto*, str. 122.

⁴⁹ Usp. *Isto*, str. 141.

ta, organiziranju radionica za poglavarice i odgojiteljice, izdavanju biltena SFC-a i opsežnog godišnjeg izvješća o aktivnostima. To je Vijeće nemjerljivo utjecalo na redovnice.⁵⁰ Ono je ženskim redovničkim zajednicama pružilo ključne elemente za potencijalne promjene koje su kasnije uslijedile: "samosvijest, komunikacija s osobama sličnih nazora, educirano vođenje zajednice, izloženost svjetovnom znanju i kritičkom razmišljanju."⁵¹ Svoj obol u preobrazbama kroz koje je prolazilo redovništvo tih godina dalo je, dakako, i Vijeće viših redovničkih poglavarica (*Conference of Major Superiors of Women – CMSW*), ustanovljeno 1956. godine,⁵² a koje je 1971. godine promijenilo naziv u *Konferencija ženskih redovničkih vodstava (Leadership Conference of Women Religious – LCWR)*⁵³.

Korjenito izmijenjene društvene okolnosti tražile su i korjenitu obnovu redovničkog života. Već je papa Pio XII. na svoj način bio svjestan nužnosti te obnove "kako se sveta pravila redovničkih zajednica ne bi pretvorila u skup izvanjskih, beskorisno nametnutih propisa čije slovo, ako nema duha, ubija".⁵⁴ Dvostruki princip obnove koji je značio povratak na izvore, tj. povratak nadahnućima utemeljitelja, s jedne strane, te prilagodbu uvjetima suvremenih društava, s druge, postao je okosnicom Dekreta Drugoga vatikanskog koncila o prilagođenoj obnovi redovničkoga života *Perfectae caritatis*⁵⁵.

Reforma je zahvatila sve dimenzije redovničkog života i djelovanja. Jedan od vanjskih znakova promjene bilo je redovničko odijelo koje se u tadašnjoj američkoj kulturi povezivalo s pojmom redovnice koja je servilna, nesuvremena, nedorasla odgovoriti na izazove modernoga društva, a s druge strane značilo je uživanje niza povlastica i neopravdano je izdvajalo redovnice u neku "višu klasu" umjesto da ih čini bližim ljudima, što je zagovarao Drugi vatikanski koncil. Prilagodba odijela vodila je malo po malo do prihvaćanja jednostavnije ili prosječne građanske odjeće.

Dnevni red također je postao predmetom rasprava. Uključivanje sestara u doktorske studije i bavljenje umnim radom teš-

⁵⁰ Usp. *Isto*, str. 146.

⁵¹ *Isto*, str. 145.

⁵² Usp. *Isto*, str. 146.

⁵³ Usp. <https://lcwr.org/about/history> (28. 6. 2015.).

⁵⁴ Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It*, str. 140.

⁵⁵ Usp. Drugi vatikanski koncil, *Perfectae caritatis*. Dekret o prilagođenoj obnovi redovničkog života (28. X. 1965.), u: *Dokumenti*, Zagreb, 72008.

ko se moglo uskladiti s dotadašnjim zahtjevima samostanskoga dnevnog reda.⁵⁶ Sestre sa završenim doktorskim studijima nisu lako dolazile do zaposlenja kao sestre koje su radile u župskim školama. To se pogotovo odnosilo na doktorate iz područja teoloških znanosti. Provincijalne poglavarice često su prepuštale sestrama da same traže mogućnost zaposlenja na fakultetima. U takvim okolnostima i mjesto stanovanja postalo je vrlo fleksibilno. Redovnice su tražile smještaj bliži radnom mjestu te se nije držalo neprikladnim da sestra više ne živi u zajednici, već pojedinačno u stanu.⁵⁷ Zajednica se počela razumijevati kao *community without walls* (zajednica bez zidova).⁵⁸ Kreiranje dnevnog reda s izmjenom molitve, rada i slobodnog vremena prepušteno je potrebama službe i savjesti pojedine sestre. Redovnice su nerijetko dijelile mjesto stanovanja i s civilnim osobama.

Postkoncilsko razdoblje donijelo je sa sobom velik broj slučajeva napuštanja redovničkog života kao i rapidno opadanje broja zvanja.⁵⁹ Ta pojava koja je osobito vidljiva u Sjevernoj Americi i zapadnoj Europi ne može se pripisati samo promjenama koje je potaknuo II. vatikanski koncil, već i društvenim promjenama te izborenim većim pravima žena u različitim društvenim kontekstima, što je ženskim osobama pružalo i druge mogućnosti izbora autonomnog djelovanja u društvu i Crkvi onkraj redovničkog staleža.⁶⁰ Smanjenje broja članica uzrokovalo je i preusmjerenje apostolskog djelovanja kao i promjenu njegova poimanja, koju biblijska teologinja i redovnica Sandra M. Schneiders ovaako opisuje: "Mi više nismo 'kongregacije posvećene djelima apostolata', odnosno monaške zajednice čiji članovi 'idu van' (npr. u

⁵⁶ Usp. Patricia Byrne, *In the Parish but Not of It*, str. 139.

⁵⁷ Istraživanju koje je 1990. godine provela s. Patricia Wittberg u osam redovničkih zajednica pokazalo je kako 42 % redovnica žive same, a 18 % ih živi s još jednom susestrom. (Usp. s. Patricia Wittberg, *Residence Stability and Decline in Roman Catholic Religious Orders of Women. A Preliminary Investigation*, u: *Journal for the Scientific Study of Religion*, 32 (1993.) 1, 76–82., citirano prema: Ann CAREY, *Sisters in Crisis. The Tragic Unraveling of Women's Religious Communities*, Huntington, 1997., str. 63.).

⁵⁸ Ann Carey, *Sisters in Crisis*, str. 65.

⁵⁹ Službene statistike pokazuju da su Sjedinjene Američke Države 2014. godine imale 49 883 redovnice. Usp. CARA religious life research, u: <http://cara.georgetown.edu/CARAServices/rellife.html> (9. IV. 2015.). Samo usporedbe radi, redovnika je 2014. godine u SAD-u bilo oko 16 000.

⁶⁰ Usp. Ute Leimgruber, *Avantgarde in der Krise. Eine pastoraltheologische Ortsbestimmung der Frauenorden nach dem Zweiten Vatikanischen Konzil*, Freiburg-Basel-Wien, 2011.

katoličke škole ili bolnice, itd.) obavljati institucionalizirana djela iza kojih uglavnom stoji hijerarhija. Mi smo redovnice po službi [*ministerial Religious*]. Služenje je sastavni dio našeg identiteta i poslanja. [...] Mi nismo monahinje u kući. Mi nismo produžena ruka klera. Cijeli naš život je oblikovan onime što činimo: tražimo mjesta (često na marginama crkvenog i društvenog života) gdje je potreba za Evanđeljem najveća (to može biti u okviru crkvenih institucija, ali često nije).⁶¹

Sve navedene promjene nukale su redovnice na dublje promišljanje. Koliko su ozbiljno i sustavno pristupale promišljanju o svom poslanju i novim izazovima pred kojima se nalaze, pokazuju i dva zadnja istraživanja koja su provedena po nalogu *Konferencije ženskih redovničkih vodstava* 1992. i 2002. godine.

2.1. Prikaz dvaju empirijskih istraživanja o apostolatu redovnica u SAD-u

O apostolatu ženskih aktivnih redovničkih zajednica u SAD-u postoje dvije opsežne i vrlo vrijedne monografije koje je napisala Anne Munley, pripadnica zajednice *Sisters Servants of the Immaculate Heart of Mary* (IHM). Prva datira iz 1992. godine,⁶² a druga iz 2002. godine.⁶³ Obje monografije donose rezultate empirijskih istraživanja koje je inicirala *Konferencija ženskih redovničkih vodstava* (LCWR), a koja su provedena u redovničkim zajednicama SAD-a, radi kvalitetnijega djelovanja, s jedne strane, te stvaranja baze podataka koja će biti od pomoći i samim redovničkim zajednicama, s druge strane.

2.1.1. Istraživanje *Threads for the Loom* (Tkalačke niti)

Monografija naslovljena *Threads for the Loom* sastoji se od pet dijelova i dvaju dodataka. Prvi dio ocrtava kontekst u kojemu se nalazi redovništvo u SAD-u početkom devedesetih godina dvadesetoga stoljeća, u drugom dijelu autorica donosi sociološku interpretaciju ženskih redovničkih zajednica; treći i četvrti dio prezentiraju rezultate dviju anketa: plansko istraživanje i istraži-

⁶¹ Sandra M. Schneiders, *Prophets in Their Own Country. Women Religious Bearing Witness to the Gospel in a Troubled Church*, New York, 2011., str. 30.

⁶² Anne Munley, *Threads for the Loom. LCWR Planning and Ministry Studies*, Silver Spring, Maryland, 1992.

⁶³ Anne Munley, *Carriers of the Story. A Leadership Conference of Women Religious Ministry Study*, Silver Spring, Maryland, 2002.

vanje o apostolatu. Nakon petog dijela – pogovora u dodatku se nalaze uzorci dviju provedenih anketa. Obje ankete sadržavaju također pitanja koja se odnose na predviđanje stanja i djelovanja ženskih redovničkih zajednica u SAD-u u sljedećih pet godina.

2.1.1.1. Kontekst djelovanja redovničkih zajednica

Prvo poglavlje knjige smješta redovnički život u kontekst suvremenoga društva pokušavajući iščitati znakove vremena u odnosu na poslanje redovnica. Analizirajući društvena gibanja, trendove i akutne probleme, a polazeći od podataka dobivenih iz Državnog statističkog zavoda, autorica primjećuje kako mnogi analitičari zaključuju da su temeljna pitanja suvremenog društva duhovne naravi. U svim društvenim porama prisutan je kronični nedostatak smisla. “Sjedinjene Američke Države jesu narod u potrazi za svojom dušom. [...] Među mnogim velikim potrebama današnjice stoji i potreba za duhovnošću osjetljivosti koja dopušta Duhu Božjemu da dođe među nas i povede nas s onu stranu naših ograničenosti i sposobnosti.”⁶⁴

Nakon što je razmotrila potrebe suvremenoga društva u odnosu na prioritete djelovanja posvećenih osoba Anne Munley dalje promišlja o sržnim izazovima za redovništvo dvadeset prvoga stoljeća i definira ih kao: proročku međuovisnost, otvorenost za “mijenjanje i biti mijenjan”, inkulturaciju, multikulturalizam, pomicanje granica, duhovnost poštovanja i kontemplativne otvorenosti.⁶⁵

Proročka međuovisnost znači “ponovno postavljanje prioriteta imajući u vidu opće dobro, i to globalno opće dobro koje uključuje ljude cijeloga svijeta, pa i sam planet. U temelju ovog izazova stoji osnovna ljudska napetost između egoističnog individualizma i ugnjetavalačkog kolektivizma”,⁶⁶ između sebičnosti i ljubavi. Uvijek postoje dvije krajnosti, ekstremni individualizam i ekstremni kolektivizam. “Ta se dva ekstrema mogu primijeniti na pojedince, na skupine, organizacije, nacije, hemisfere. Skupine također mogu biti zaražene individualizmom kao i pojedinci, a pojedinci se mogu odreći svoga identiteta i biti progutani kolektivizmom.”⁶⁷ Nasuprot tome valja živjeti s dubokim osjećajem

⁶⁴ Anne Munley, *Threads for the Loom*, 10.

⁶⁵ Usp. *Isto*, str. 12.

⁶⁶ *Isto*, str. 11.

⁶⁷ *Isto*.

kolektivne odgovornosti, s uvjerenjem da je moguće oblikovati novu stvarnost, a to znači "imati svjetonazor utemeljen na odnosima. Što se događa u mikrosvijetu svagdanjeg života pojedinca, projicira se u makrosvijet mnogo većih struktura i ljudi koji su inače daleki i bezimeni. [...] Svjetonazor odnosa je preduvjet za proročku međuovisnost koja zahtijeva prikladnu ravnotežu između prava i potreba 'jednoga' i 'mnogih'."⁶⁸ Prema Vaclavu Havelu, na kojega se autorica poziva, odnosi u društvu toliko su poremećeni da je nužno potrebna revolucija koju on opisuje kao: "novo iskustvo postojanja, obnovljena ukorijenjenost u kozmosu, novi obuzimajući osjećaj velike odgovornosti, novootkrivena nutarnja povezanost s drugim ljudima i s cijelim čovječanstvom – ti čimbenici jasno pokazuju smjer kamo valja ići. Drugim riječima, radi se o rehabilitaciji vrednota kao što su: povjerenje, otvorenost, odgovornost, solidarnost, ljubav."⁶⁹ Proročka međuovisnost oslobađa od "ustajalih odnosa dominacije i podložnosti; ona nije pravocrtana, nego kružna. Proročka međuovisnost nije hijerarhijska piramida, nego splet odnosa, timova, bazičnih kršćanskih zajednica i umreženja utemeljenih na vrijednostima"⁷⁰. Proročka međuovisnost znači "usmjeriti se na ljudsko dostojanstvo i društvenu odgovornost, više nego na osobni dobitak i potrošnju"⁷¹.

Ako se želi ići ukorak s vremenom, nužna je sposobnost prihvaćanja promjena jer su promjene, i to ubrzane, svakidašnja pojava današnjega doba. *Otvorenost za "mijenjanje i biti mijenjan"* podrazumijeva rušenje zapreka koje podupiru isključivost s obzirom na rasu, klasu, spol, dob. Autorica naglašava da se treba zamisliti nad činjenicom da u ženskim redovničkim zajednicama u SAD-u ima manje od 4 % redovnica crne boje kože ili onih koje su domorodačkog podrijetla. Da bi se ušlo u proces promjene, valja prihvatiti ulogu slušatelja i učenika u drugačijem društveno-kulturalnom kontekstu. Mijenjati se znači odustati od zamisli da najpametnije misliš i najbolje radiš. Anne Munley svjesna je da je to lakše reći nego učiniti.⁷²

⁶⁸ Isto.

⁶⁹ Jan Vladislav (ed.), *Vaclav Havel or Living in Truth*, London, 1987., str. 117.; citirano prema: Anne Munley, *Threads for the Loom*, str. 11.

⁷⁰ Anne Munley, *Threads for the Loom*, str. 13.

⁷¹ Isto.

⁷² Usp. Isto.

Inkulturacija znači “međusobnu povezanost između vjere i kulture”.⁷³ Kultura je jedan od “esencijalnih aspekata ljudske zbilje. Kultura utječe na: misli, osjećaje, nade, snove, očekivanja, vjerovanja, vrednote, svjetonazore, odnose, iskustvo svetoga i način življenja. Kristovo poslanje i poslanje Crkve smješteno je u ljudsku povijest i kulturu. Kršćanstvo nije poput velikog *melting pota*, nego se više izražava kroz različitost kultura”.⁷⁴ Da bi poslanje uspjelo, treba uzeti u obzir značenje kulture. Kako u poslanju, tako i u zajednici važno je shvatiti da se “ljudski duh opire homogenizaciji. Kulturološka različitost dar je Stvoritelja. Inkulturacija je kontinuirani proces interakcije između Evanđelja i kulture”.⁷⁵ Latinoamerikanci prihvaćaju kršćanstvo kao Latinoamerikanci, Afrikanci kao Afrikanci, Irci kao Irci. “U svijetu pluriformnih kultura poslanje zahtijeva mnogo više nego puko toleriranje različitosti. Ono iziskuje: osjetljivost, nježnost, uvažavanje i poštovanje kulturalne raznolikosti. Ono također zahtijeva vjernost i evanđeosku cjelovitost. Vjera treba biti inkarnirana u kulturološke forme.”⁷⁶

Višekulturnost je izazov koji je na svojevrsan način isprepleten sa svim ostalim izazovima, osobito s inkulturacijom, ali ipak je nadilazi. Višekulturnost “zahtijeva višejezičnost, uživanje u svagdanji život te radosti i žalosti ljudi među kojima se vrši poslanje. [...] Ona znači i usvajanje kulturoloških oblika kao što su: mitovi, legende, sage, simboli i rituali. Na taj se način u sklop razmišljanja ugrađuje misao da je kultura most, a ne zapreka.”⁷⁷

Peti je izazov nadilaženje okvira, a to znači ući u rizik *pomicanja granica*. To znači “vlastitu kulturu premjeriti s obzirom na Isusov život i učenje. To znači stupiti u drugu kulturu kao ‘gost’ i ‘stranac’, i riskirati iskustvo ranjivosti. [...] Pomicati granice znači slijediti nadahnuća Duha koji nas vodi u poslanje zapretano u nama, zbog straha od napuštanja bliskoga, sigurnog i nečeg što se pokazalo kao uspješno. [...] Povijest redovništva prepuna je primjera žena i muškaraca koji su doslovce ostavili sve što im je bilo blisko jer su bili zahvaćeni ljubavlju”.⁷⁸

⁷³ Isto, str. 14.

⁷⁴ Isto.

⁷⁵ Isto.

⁷⁶ Isto, str. 15.

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Isto, str. 16.

Kontemplativna otvorenost zadnji je izazov koji Anne Munley navodi kao smjernicu za život i djelovanje posvećenih osoba. "Molitva i kontemplacija energija su koja preobražava posao u poslanje. [...] Kontemplacija je učenje kako gledati Božjim očima. [...] Kontemplacija ispunjava ljudsko srce poštovanjem i sviješću o svetosti svega što postoji. Ovo vrijeme treba biti preobraženo kontemplativnom svjesnošću, koja se očituje u poslanju koje proizlazi iz duhovnosti cjeline, međuovisnosti, nenasilja, brizi i uzajamnosti. [...] Treba istaknuti i to da svako poslanje počinje s kontemplativnom otvorenošću. Bog govori u običnim svakidašnjim okolnostima života, kao i u velikim događajima povijesti."⁷⁹ Anne Munley zaključuje da je "vizija osnova, a djelovanje potka za tkanje paradigme redovničkog života koja je tako nasušno potrebna u ovo vrijeme".⁸⁰

2.1.1.2. Sociološki pogled na redovništvo

Drugo poglavlje knjige promatra redovništvo iz sociološke perspektive te ga definira kao "dinamični, vrijednosno-orijentirani pokret koji se, odgovarajući na hitne potrebe i izazove vremena, kroz povijest različito manifestira".⁸¹ Redovničke su zajednice društvene stvarnosti, sazdate od mnoštva struktura, procesa i odnosa koji su situirani u vremenu te se tijekom vremena i mijenjaju. U redovničkom životu jednako su prisutne dimenzija kontinuiteta, predaje, ali i dimenzija promjenjivosti i fleksibilnosti.⁸² Za redovničke je zajednice karakteristično da "opći poziv na svetost, upućen svim vjernicima, žive u zajedništvu s drugim osobama s kojima imaju zajedničke: ciljeve, vrijednosti, korporativni identitet i specifičnu tradiciju redovničkoga života".⁸³

Kakva su strujanja u ženskim redovničkim zajednicama SAD-a, dobro ocrtava petogodišnji plan LCWR-a koji si kao ciljeve postavlja: promoviranje modela vodstva sukladno ženskom iskustvu; artikuliranje razvoja u suvremenoj teologiji redovničkoga života, a u kontekstu Kristova poslanja i iskustva redovnica kao žena u Crkvi; suradnja s drugima u oblikovanju budućnosti Crkve i društva, utemeljena na evanđeoskim vrijednostima; uspostava struktura solidarnosti sa ženama s ciljem oslobađanja

⁷⁹ Isto, str. 17.

⁸⁰ Isto.

⁸¹ Isto, str. 20.

⁸² Usp. Isto.

⁸³ Isto.

žena kroz preobrazbu društvenih i crkvenih struktura i odnosa; zalaganje za pravednost kako bi se postigle promjene u sustavu na lokalnoj i globalnoj razini, a s ciljem postizanja sklada među ljudima, uključujući i planet Zemlju; rad na iskorjenjivanju rasizma iz sebe, iz svojih družbi, iz svojih institucija, iz drugih crkvenih i društvenih struktura.⁸⁴ U daljnjem se tekstu naglašava promjena paradigme redovničkoga života. Cijelo je društvo tranzicijsko, u procesu je preobrazbe. Suvremeno doba jest vrijeme brzih promjena i brzog protoka informacija. Anne Munley nadalje govori o odlikama voditeljica i voditelja zajednica za današnje vrijeme. Priznaje također jak utjecaj feminizma i feminističke misli.⁸⁵

2.1.1.3. Plansko istraživanje

Riječ je o upitniku kojim se htjelo dobiti uvid u očekivanja članica od same *Konferencije ženskih redovničkih vodstava*. Tražilo se vrednovanje njezinih postojećih struktura, resursa, usluga te iznošenje mogućih prijedloga kako bi njezino djelovanje bilo što kvalitetnije i primjerenije okolnostima. Istraživanje donosi i demografske podatke o redovničkim zajednicama, brojčano stanje zajednica, dob članica, prebivalište, mjesno i etničko podrijetlo i slično. U usporedbi sa statistikama iz prethodnih razdoblja, podatci su pokazali rapidno opadanje broja članica i veliko povećanje njihove dobi.

Upitnik je sadržavao i pitanje što bi voditeljice redovničkih zajednica učinile ako bi došlo do nestanka njihove zajednice. Od nekoliko ponuđenih odgovora najviše ih je izabralo odgovor "udruživanje provincija", zatim "pripajanje nekoj drugoj redovničkoj zajednici slične karizme" te održavanje stanja kakvo jest ili pak "udruživanje regija". Najmanje ih se odlučilo za "pripajanje nekoj drugoj redovničkoj zajednici različite karizme" ili za "raspuštanje zajednice".⁸⁶ Ispitanice su i same trebale navesti neke prijedloge u svezi s rješanjem problema nestajanja, pa su se izjašnjavale da bi proširile članstvo omogućujući alternativne oblike članstva: prihvaćanjem nezavjetovanih vjernika laika obaju spolova kao nositelja karizme, prihvaćanjem osoba koje bi trajno obnavljale privremene zavjete i slično. Bilo je i prijedloga o

⁸⁴ Usp. *Isto*, str. 21.

⁸⁵ Usp. *Isto*, str. 30.

⁸⁶ Usp. *Isto*, str. 45.

“preutemeljenju” pri čemu bi se naglasak stavio na male, vitalne zajednice naglašene karizme. Nekoliko ih je predložilo stvaranje nekih novih oblika redovničkoga života ili prijelaz u nekanonski status.

Većina ispitanica drži da su usluge koje pruža *Konferencija ženskih redovničkih vodstava* svom članstvu vrlo korisne, ali su dodale i neka svoja očekivanja, kojih je najviše bilo vezano uz apostolat: mogućnost suradnje (zdravstvena skrb, volonterski programi), stvaranje baze podataka o apostolatu (trendovi, modeli planiranja, promijenjene potrebe), prilike “umreženog” djelovanja u hitnim potrebama društva, mogućnosti djelovanja starijih redovnica, procjenjivanje djelotvornosti apostolata, pitanja vezana uz pokroviteljstvo, opcija za siromašne, povećanje djelovanja koje nije usko vezano uz Crkvu, višekulturnost, smjernice za djelovanje u budućnosti i slično.⁸⁷

2.1.1.4. Istraživanje o apostolatu

U četvrtom poglavlju knjige donose se i analiziraju rezultati upitnika koji je fokusiran na apostolsko djelovanje redovničkih zajednica. Ciljevi istraživanja bili su: prikupiti podatke o aktualnim djelatnostima u koje su uključene redovnice SAD-a te o onima koje sponzoriraju ženski redovnički instituti, identificirati trendove koji se pojavljuju u apostolatu, iznijeti pretpostavke o redovničkom djelovanju u budućnosti i naznačiti prilike za bolju međusobnu suradnju kako bi se odgovorilo na potrebe i izazove vremena.

a) Utjecaji i smjerovi na području apostolata

Kada su u pitanju čimbenici koji utječu na odabir neke djelatnosti, ispitanice su odgovorile da na odabir najviše utječu: odnosi utemeljeni na međusobnom uvažavanju (99,2 %), talentiranost i sposobnosti nositeljica djelatnosti (98,9 %), osobna, starosna i zdravstvena ograničenja (98,7 %), prioritet rada sa siromašnima i marginaliziranim (97,8 %), kompatibilnost s karizmom instituta (97,7 %), sposobnost za suradnju (97 %), prilika za osposobljavanje drugih (96,8 %), pravednost (95,8 %), dostupnost osobnog sustava podrške (95,8 %), razvoj laičkog vodstva (93,2 %). Među čimbenicima koji određuju prioritet djelovanja znatno manje glasova dobili su: prioriteti (nad)biskupije (51,8 %), sponzoriranje institucija (33,8 %), prilike za jačanje glo-

⁸⁷ Usp. *Isto*, str. 56.

balne međuovisnosti (32,3 %), inkulturacija (31,8 %), mobilnost radi vršenja poslanja (25 %).⁸⁸

Ispitanice su zatim trebale predvidjeti koji će čimbenici najviše utjecati na usmjerenje njihovih djelatnosti za pet godina. Izabrale su sljedeće: kompatibilnost s karizmom instituta (49,84 %), rad sa siromašnima i marginaliziranim (48,56 %), prilika za osposobljavanje drugih (23,6 %), utjecaj na promjenu sustava (22,5 %), pravednost (20,06 %).⁸⁹ Ispitanice su nadalje predvidjele da će apostolat u budućnosti obuhvaćati sve raznolikije djelatnosti, da će biti geografski raspršeniji i pod jačim utjecajem višekulturnosti.⁹⁰

Kako bi se mogli identificirati trendovi koji se tiču apostolskog djelovanja redovnica, ispitanice su trebale u tom pogledu analizirati zadnjih deset godina. Zamijećen je pomak od rada s djecom i mladima prema radu s odraslima (81 %), od rada koji je vlastit institutu ili koji institut sponzorira prema radu koji nije vlastit institutu i koji institut ne sponzorira (78 %), od rada sa srednjom klasom prema radu sa siromašnima (63,5 %), od institucionalnih djelatnosti k neinstitucionalnim djelatnostima (63,3 %), od djelatnosti vezanih uz Crkvu prema onima koje nisu vezane uz Crkvu (62,6 %).⁹¹

Kao pet najvažnijih područja i odgovarajućih vještina važnih za suočavanje s promjenama na području usmjerenja apostolata, ispitanice su izdvojile: višekulturnost (71,3 %), komunikacijske vještine (60,6 %), nenasilje (60,4 %), evangelizaciju (60,2 %), poučavanje odraslih (59,9 %). Potom slijede: poznavanje teologije, uporaba računala, učenje stranih jezika, ženske studije, gerontologija.⁹²

b) Novi oblici djelatnosti

Čimbenici koji igraju ulogu u procesu otkrivanja mogućnosti neke nove djelatnosti instituta jesu: iskustvo pojedinke (97 %), zahtjevi vodstva zajednice (55,9 %), zajedničko prosuđivanje (54,6 %), potražnja od nekih vanjskih skupina (41,4 %), potrebe (nad)biskupije (27,5 %), povjerenstvo za apostolat unutar samog instituta (24,2 %). Iz navedenoga je očito da pojedine osobe i nji-

⁸⁸ Usp. *Isto*, str. 114.

⁸⁹ Usp. *Isto*, str. 120.

⁹⁰ Usp. *Isto*, str. 122.

⁹¹ Usp. *Isto*, str. 123.

⁹² Usp. *Isto*, str. 124.

hovo iskustvo imaju veliku ulogu s obzirom na otkrivanje mogućih novih djelatnosti zajednice.⁹³

Na pitanje koje bi djelatnosti u današnje vrijeme inicirali utemeljitelji njihovih zajednica, odgovori ispitanih bili su: pomoć ženama (skloništa, pomoć siromašnim ženama, pomoć zlostavljanim ženama, osposobljavanje žena, samohrane majke, teološko obrazovanje za žene) 38 %, pomoć u rješavanju stambenih problema (siromašni, beskućnici, pokroviteljstvo, zauzetost) 28 %, pomoć oboljelima od AIDS-a (oboljeli od AIDS-a, obitelji pogođenih AIDS-om, dojenčad, hospicij) 27,3 %, djelatnosti vezane uz obrazovanje (odrasli, predškolska dob, dnevni boravak, obrazovanje manjina, reforma i novi modeli obrazovanja, obrazovanje siromašnih, onih kojima je engleski drugi jezik) 26,6 %, djelatnosti usmjerene na djecu (neželjena, zlostavljana djeca, alternative za institucionalnu skrb, smještaji za djecu s poteškoćama u razvoju, smrtnost djece) 25,2 %.

Odgovori na pitanje koje bi nove djelatnosti, s obzirom na potrebe vremena, inicirale same ispitanice, vrlo su slični, samo je poredak nešto drugačiji: pomoć ženama (24,9 %), stambeni problemi (20,1 %), rad s djecom (15 %), pomoć oboljelima od AIDS-a (10,3 %), obrazovanje (10,1 %).⁹⁴

Od ureda za apostolat pri LCWR ispitanice očekuju provođenje istraživanja vezanih uz smjerove redovničkog djelovanja i potrebe vremena (41,1 %), prikupljanje podataka i umrežavanje među članicama (39 %), prosljeđivanje informacija o djelatnostima članica (9,3 %).⁹⁵

c) Statistički podatci o zaposlenju redovnica

Daljnji statistički podatci odnose se na zaposlenja redovnica. Od 72 420 sestara radno sposobnih u vrijeme ovog istraživanja bilo je 49 105 dok njih 23 315 nije bilo u mogućnosti raditi ili su bile u mirovini. Srednja dob članica tada je bila 66 godina. S punim radnim vremenom radilo ih je 43,6 %, s pola radnog vremena 8,6 %, radilo je, ali bez naknade za rad 14,1 %, bilo je nezaposleno 1,5 %, a 32,2 % umirovljeno ili nije bilo u mogućnosti raditi.⁹⁶

⁹³ Usp. *Isto*, str. 125.

⁹⁴ Usp. *Isto*, str. 123.

⁹⁵ Usp. *Isto*, str. 131.

⁹⁶ Usp. *Isto*, str. 136.

U području odgoja i obrazovanja djece predškolske dobi bilo je zaposleno 970 sestara, 10 849 sestara radilo je u osnovnim školama, a 4322 u srednjim školama. Na visokim učilištima bile su zaposlene 3253 sestre, a u obrazovanju odraslih radile su 822 redovnice. U obavljanje zdravstvenih djelatnosti bilo ih je uključeno 7087, a u službama vezanim uz terapiju, rehabilitaciju i mentalno zdravlje 794. Sestara djelatnica u socijalnim službama bilo je 2417, a u župskim 6726.⁹⁷ U ostalim kategorijama pastoralna radile su još 1132 sestre. Od toga ih je 10,7 % vodilo duhovnu skrb i praćenje u socijalno-odgojnim ustanovama, 36,1 % redovnica vodilo je duhovne vježbe i obnove, 36,1 % bavilo se duhovnim vodstvom, a 19,8 % bilo je angažirano u različitim drugim pastoralnim djelatnostima.⁹⁸ U službi šire društvene zajednice, osobito kroz zauzimanje za društvene promjene, radilo je 335 sestara⁹⁹. U misijskom radu bile su 1834 sestre. U različitim crkvenim službama bile su zaposlene 1264 sestre¹⁰⁰. U službama u samoj zajednici (tajništvo, knjigovodstvo, recepcija, ekonomski poslovi, savjetnice i sl.), bilo je zaposleno 6808 sestara. U službama klasificiranim kao "ostalo" radilo je 1819 sestara, a među njima se navode: glazbenice, umjetnice, djelatnice u crkvenom i građanskom pravu, u brizi za bolesne i stare članove obitelji, one koje djeluju putem elektroničke i pisane komunikacije.¹⁰¹

U nastavku, istraživanje *Threads for the Loom* donosi i podatke o poslodavcima. Kod 40 302 zaposlene sestre (s punim ili na pola radnog vremena) poslodavac je u 35,3 % slučajeva sama redovnička zajednica, u 54,2 % poslodavac je Katolička Crkva, u 2 % slučajeva riječ je o nekatoličkoj Crkvi, u 4,8 % poslodavac

⁹⁷ 3,6 % redovnica upravlja župama, 32,3 % rade kao vjeroučiteljice, 6,5 % djeluje kao pomoćno osoblje u župi, 44,1 % redovnica pastoralne su suradnice za neko od posebnih područja župnog pastora (npr. glazba, socijalno ugroženi, mladi, stariji, itd.), 7,4 % ih volontira u župi. (Usp. *Isto*, str. 148.).

⁹⁸ Usp. *Isto*, str. 149.

⁹⁹ 40,9 % redovnica u vrijeme istraživanja radi u uredima za pravdu i mir, 28,7 % u udrugama, 9,9 % kao odvjetnice, a 20,6 % ih je zaposleno u raznim drugim društvenim službama. (Usp. *Isto*, str. 151.).

¹⁰⁰ 33,2 % redovnica obavlja administrativne poslove u biskupiji kao kancelarke ili vikarice, 51,8 % radi kao pomoćno osoblje u biskupiji, 4,7 % zaposleno je u ostalim crkvenim ustanovama. (Usp. *Isto*, str. 152.).

¹⁰¹ Usp. *Isto*, str. 156.

je neka neprofitna organizacija, u 1,3 % profitna organizacija te u 2,3 % neka državna ustanova.¹⁰²

d) Naslovnici i organiziranje djelovanja

Osobito se zanimljivom čini sljedeća tablica s podacima o naslovniciima djelovanja ženskih redovničkih zajednica.

Tablica 9. Naslovnici djelovanja ženskih redovničkih zajednica u SAD-u (1991. godine)

NASLOVNICI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
Djeca i mladi	322	97,6
Starije osobe	312	94,5
Žene	275	83,3
Obitelji u krizi	265	80,3
Siromašni u gradu	264	80
Osobe kojima engleski jezik nije materinji	250	75,8
Osobe pogođene žalovanjem	246	74,5
Umirući	224	67,9
Nepismeni	214	64,8
Siromašni na selu	213	64,5
Rastavljeni	208	63
Beskućnici	206	62,4
Trudne tinejdžerice	195	59,1
Osobe oboljele od AIDS-a	176	53,3
Ovisnici o drogi	173	52,4
Osobe s razvojnim poteškoćama	162	49,1
Zatvorenici i njihove obitelji	173	52,4
Imigranti	140	42,4
Migranti	136	41,2
Izbjeglance	130	39,4
Osobe s mentalnim poteškoćama	122	37
Ostalo	15	4,5

Izvor: Anne Munley, *Threads for the Loom*, 160.

¹⁰² Dok su u prošlosti redovnice mahom institucionalizirale svoje apostolske pothvate, danas se prepušta pojedinim osobama da se počnu baviti nečim i samo ako one to žele ide se u postupak institucionalizacije. (Usp. Patricia Wittberg, *Creating a Future for Religious Life. A Sociological Perspective*, New York, 1991., str. 131.).

U svojim predviđanjima za iduće petogodište ispitanice su mišljenja da će u porastu biti rad s beskućnicima, ženama, oboljelima od AIDS-a, starijim osobama i osobama kojima engleski jezik nije materinji.¹⁰³ Što se tiče rada s različitim kulturnim skupinama, apostolat ženskih redovničkih zajednica najviše je usmjeren prema useljenicima iz latinoameričkih zemalja (86,1 %), zatim prema Afroamerikancima (78,8 %) te useljenicima iz azijskih zemalja (50,9 %).

Na pitanje jesu li redovničke zajednice na svojim kapitulima donijele smjernice za apostolat u budućnosti, 65,2 % odgovara ih potvrdno, a najviše ih je u tim smjernicama navelo rad sa siromašnima i marginaliziranimima.¹⁰⁴

Jedno od pitanja ticalo se pribavljanja sredstava za rad sa siromašnima te okolnosti u kojima ustanova prihvaća da rad njihovih članica bude neplaćen. Otkrilo je 52 % odgovora da ustanove imaju organizirane načine kako dolaze do sredstava za pomoć siromašnima. Članice koje rade sa siromašnima ne dobivaju plaću.

Što se tiče apostolata kojim se bave starije sestre, ustanove se u 37 % slučajeva brinu da umirovljenim ili djelomično umirovljenim sestrama osiguraju mogućnost volontiranja ili rada s pola radnog vremena. Tri su cilja koja se pritom žele postići: da se sestre koriste svojim talentima što dulje mogu, da se posvješćuje kako je sama prisutnost važna kao i služenje, da se povezuju potrebe vremena s interesima i sposobnostima sestara. U 26 % zajednica postoji osoba zadužena za savjetovanje u svezi s apostolatom zajednice, pa se ta osoba također brine da se starijim redovnicama osigura neki oblik djelovanja. Različiti su nazivi kojima se zajednice koriste za tu službu: *Personnel Officer*, *Director of Ministry*, *Job Developer*, *Ministry Councillor* i slično.¹⁰⁵ Kad je u pitanju volontiranje, zajednice to ne čine nasumce, nego promišljeno. Uglavnom se volontira u sponzoriranim ustanovama ili u kući matici, rjeđe u biskupiji, župi ili školi.

Upitane imaju li redovničke zajednice napisane smjernice glede izbora djelatnosti kojima će se članice baviti, 62,7 % ispitanica odgovara potvrdno. Na pitanje imaju li smjernice za obrazovanje članica, potvrdno odgovara njih 61,8 %. Smjernice za

¹⁰³ Usp. Anne Munley, *Threads for the Loom*, str. 161.

¹⁰⁴ Usp. *Isto*, str. 168.

¹⁰⁵ Usp. *Isto*, str. 180.

vrijeme predaha (*sabbatical*) svojih članica ima 57,9 % ispitanih, a smjernice za vrijeme mirovine 41,5 %.¹⁰⁶

- e) Suradnja s vjernicima laicima, pokroviteljstvo i osnivanje korporacija

Istraživanje pokazuje da gotovo 40 % ženskih redovničkih zajednica nudi formativne programe za vjernike laike koji će preuzeti vodstvo u institucijama kojima su redovnice sada pokrovitelji. Razvijeno pridruženo članstvo ima 80 % zajednica, a 40 % zajednica nudi volonterske programe za vjernike laike.¹⁰⁷

Upitnik otkriva da ženske redovničke zajednice u SAD-u (84,7 % ispitnih) u vrijeme istraživanja sponzoriraju veliki broj ustanova iz područja obrazovanja, religijske edukacije, zdravstvene djelatnosti, socijalnih službi, društvene pravednosti i centara za duhovnost, a imaju dobre izgleda da će to nastaviti i u budućnosti. Dakako, bilježe se i slučajevi zatvaranja ili prodaje sponzoriranih ustanova. Riječ je ponajprije o ustanovama zdravstvene skrbi, zatim o srednjim školama te školama i fakultetima namijenjenim za obrazovanje s isključivo ženskom populacijom. Razlozi su višestruki: pomanjkanje financijskih sredstava, ugašena potreba za određenom ustanovom, nedostatak redovničkog osoblja i slično.¹⁰⁸ Sredstva dobivena od prodaje ustanova najčešće se koriste za potrebe mirovinskog fonda, a u slučaju da zgrada nije prodana, prenamijenjena je u druge svrhe.

Često se događa da redovničke zajednice sponzoriraju neku djelatnost u suradnji s drugima (s drugom ženskom redovničkom zajednicom 40,3 %, s biskupijom 19,4 %, s muškom redovničkom zajednicom 6,5 %, itd.). Zajednice se odlučuju na suradnju zbog dijeljenja zajedničkih vrijednosti ili zbog ekonomskih razloga, a katkada ne ulaze u suradničke odnose zbog straha od gubitka identiteta ili gubitka kontrole, katkada zbog manjka interesa od biskupije i slično. Ispitanice predviđaju da će daljnja suradnja u pokroviteljstvu rasti.¹⁰⁹

Iako je to rjeđi slučaj, redovničke ustanove također osnivaju korporacije (profesionalne, profitne, neprofitne) kako bi ostvarile neku novu apostolsku djelatnost. Najčešće neprofitne organizacije osnivaju se radi stambenog smještaja, zatim u svrhu soci-

¹⁰⁶ Usp. *Isto*, str. 165.

¹⁰⁷ Usp. *Isto*, str. 164.

¹⁰⁸ Usp. *Isto*, str. 172.

¹⁰⁹ Usp. *Isto*, str. 183–186.

jalnih djelatnosti ili djelatnosti iz područja obrazovanja. Profitne korporacije povezane su sa zdravstvenom skrbi, a profesionalne s pružanjem psihološke pomoći, obiteljskog savjetovališta, s uslugama fizioterapije i slično.¹¹⁰

2.2. Istraživanje *Carriers of the Story* (Nositelji/ce (pri) povijesti)

Deset godina nakon izdanja monografije *Threads for the Loom*, Anne Munley ponovila je istraživanje i objavila rezultate u knjizi *Carriers of the Story*. Svrha istraživanja bila je kao i kod prvoga: prikupiti podatke o aktualnom stanju i usmjerenjima glede apostolskog djelovanja ženskih redovničkih zajednica u SAD-u.¹¹¹ Knjiga *Carriers of the Story* također pokazuje koje su djelatnosti u kontinuitetu, a koje proživljavaju preobrazbu. Obje monografije ujedno pružaju obrise identiteta ženskih redovničkih zajednica u Sjedinjenim Američkim Državama u ispitivanom razdoblju. Za razliku od prvog istraživanja drugo je bilo primarno usmjereno na aktualno stanje apostolskog djelovanja.

Čitajući monografiju *Carriers of the Story*, vidljivo je da nema velikih promjena u odnosu na rezultate istraživanja koji su prikazani u prethodnoj monografiji *Threads for the Loom*. Pokazalo se da su se predviđanja ispitanica s obzirom na apostolat redovnica u skoroj budućnosti uglavnom pokazala točnim. Među prioritetnim područjima apostolata također nije bilo značajnih promjena, kao ni među čimbenicima koji utječu na ostvarivanje poslanja redovnica.

2.2.1. Utjecaji i smjerovi na području apostolata

Pri odabiru djelatnosti među prvim kriterijima i dalje su na prvom mjestu osobni talenti i ograničenja osoba koje vrše apostolat, ali visoki postotci glasova pripadaju također prvenstvu

¹¹⁰ Usp. *Isto*, str. 182.

¹¹¹ Budući da se jedan manji dio vodstava redovničkih instituta 1992. godine (ubrzo nakon provedbe prvog istraživanja) odvojio od *Konferencije ženskih redovničkih vodstava* i osnovao vlastito krovno udruženje (*Council of Major Superiors of Women Religious* – CMSWR), drugo istraživanje obuhvatilo je samo zajednice čija su vodstva u sastavu LCWR, a koji okuplja oko 90 % zajednica. Usp. Office of Public Affairs – United States Conference of Catholic Bishops, *How to Cover the Catholic Church*, Washington D.C., 2008., str. 42; ažurirano 2015. godine u: <http://ccc.usccb.org/flipbooks/cover-the-church/index.html#48> (5.9.2015.).

rada sa siromašnima te mogućnost suradničkih odnosa u djelovanju.¹¹² Ispitanice drže da bi trebalo još više raditi na zauzimanju za pravdu i mir, poticanju promjena nepravednih sustava (*systemic change*), osposobljavanju drugih i sl. Redovnice pokazuju veliku sklonost da zadrže sponzorirane pothvate kao i djelatnosti koje su širih razmjera na razini zajednice, ali također podržavaju djelovanje koje su više individualnog karaktera.¹¹³ S obzirom na buduća apostolska usmjerenja ispitanice smatraju da su važno educiranje članica u korištenju novih računalnih tehnologija, multikulturalizmu, metodama poučavanja odraslih, nenasilju, stranim jezicima, teologiji, komunikacijskim vještinama, ekoduhovnosti.¹¹⁴

Slično kao i u prethodnom istraživanju, ispitanice drže da bi njihovi utemeljitelji u današnje vrijeme inicirali djelovanje u obrazovanju, u korist siromašnih, žena i djece, beskućnika, imigranata, zatvorenika i sličnih skupina te da bi se zauzimali oko promjena sustava jačanjem marginaliziranih dijelova društva, iskorjenjivanjem siromaštva i rasizma, zauzimanjem za pravdu, mir i čuvanje stvorenoga.¹¹⁵

2.2.2. Statistički podatci o zaposlenju redovnica

Potvrdila su se predviđanja iz prvog istraživanja te je vidljivo da broj aktivno sposobnih redovnica kontinuirano opada. Tijekom desetogodišnjeg razdoblja broj redovnica aktivnih na području obrazovanja smanjio se za 8000, onih u zdravstvenoj skrbi za 2000, a redovnica koje djeluju u župama za oko 1500. U misijama ih je oko 500 manje. Povećao se broj redovnica koje djeluju u pastoralu u širem smislu riječi za oko 700 sestara te koje rade za društvene promjene (*social change*) za oko 160 sestara. Broj redovnica koje se bave elektroničkom komunikacijom također je u porastu.¹¹⁶

Sve većem broju redovnica poslodavac je sama zajednica, a sve manjem neka druga crkvena ustanova. Zaposlenost kod profitnih i neprofitnih organizacija porasla je vrlo malo.¹¹⁷

¹¹² Usp. Anne Munley, *Carriers of the Story*, str. 15–16.

¹¹³ Usp. *Isto*, str. 30.

¹¹⁴ Usp. *Isto*, str. 36–37.

¹¹⁵ Usp. *Isto*, str. 39.

¹¹⁶ Usp. *Isto*, str. 126–127.

¹¹⁷ Usp. *Isto*, str. 75.

2.2.3. Naslovnici i organiziranje djelovanja

Naslovnici djelovanja, uglavnom su isti kao i prvom ispitivanju, s neznatnim izmjenama u redoslijedu: djeca i mladi, starije osobe, žene, osobe kojima engleski jezik nije materinji, siromasi u urbanim sredinama, obitelji u krizi, osobe pogođene žalovanjem i umirući. Područja djelovanja za koja ispitivanje predviđaju da će imati sve već značenje u sljedećih pet godina jesu: ekologija, mir, rad u korist osoba kojima engleski jezik nije materinji.

S obzirom na kulturne skupine, poredak je isti kao i u prvom istraživanju: useljenici iz latinoameričkih zemalja, Afroamerikanci te useljenici iz azijskih zemalja.¹¹⁸

Vrlo visok postotak ženskih redovničkih zajednica ne naplaćuje rad svojih članica kada je u pitanju apostolat među siromasima.¹¹⁹

Ispitanice su iznijele tri prioriteta koja usmjeravaju apostolskog djelovanje. To su potrebe vezane uz: *djelatnosti* (u korist siromašnih, zdravstvena skrb, obrazovanje, žene, duhovnost, stambeni problemi, rasizam, višekulturnost, javno zagovaranje, mirotvorstvo, eko-duhovnost), *sponzoriranje* (kako nastaviti pokroviteljstvo neke djelatnosti u duhu redovničke zajednice i onda kada više nema redovnica koje bi bile uključene u obavljanje te djelatnosti) i *redovničku zajednicu* (manjak novih članica, skrb za starije sestre, preustroj vodstva zajednice zbog smanjenja broja članova, bolje korištenje ljudskih i financijskih resursa kako bi se očuvalo poslanje).¹²⁰

2.2.4. Suradnja s vjernicima laicima, pokroviteljstvo, udruge

Podatci pokazuju da veliki broj zajednica ima razvijene programe za vjernike laike. Najrazvijenije je pridruženo članstvo s 19 371 osoba, a zatim programi volontiranja (2773 osobe). Više od 40 % zajednica provodi formativne programe za vjernike laike kao buduće voditelje projekata koje sponzoriraju redovnice. Većina pridruženih članica i članova aktivno je uključena u apostolat redovničke zajednice, a volonteri u 17,3 % slučajeva žive u zajednici s redovnicama.¹²¹

¹¹⁸ Usp. *Isto*, str. 128.

¹¹⁹ Usp. *Isto*, str. 129.

¹²⁰ Usp. *Isto*, str. 86.

¹²¹ Usp. *Isto*, str. 79.

Broj zajednica koje su pokrovitelji djelatnosti ostao je nepromijenjen (84 %). Većina ih se izjasnila da imaju dobre ili odlične izgleda da i dalje nastave pokroviteljstvo svojih ustanova. Kada se dogodi zatvaranje ustanove, to je najčešće iz područja zdravstvene skrbi ili odgojno-obrazovna ustanova za isključivo žensku populaciju.¹²²

Iz usporedbe podataka dvaju istraživanja daje se zaključiti da su ženske redovničke zajednice tijekom deset godina povećale osnivanje korporacija za 10 %.¹²³

Suradnja na području sponzoriranja u porastu je i to najčešće između dviju redovničkih zajednica odnosno s drugom crkvenom ili neprofitnom ustanovom. Ispitanice predviđaju da će sljedećih godina suradnja biti sve razvijenija.¹²⁴

ZAKLJUČAK

Redovnice apostolskog usmjerenja svojim su požrtvovnim djelovanjem snažno obilježile američko društvo i neizbrisivo se ucijepile u temelje Katoličke Crkve u Sjedinjenim Američkim Državama. Njihovu ulogu u razvoju američkog školstva, zdravstva i socijalne skrbi tek u novije vrijeme otkriva i priznaje šira društvena javnost. Od dolaska na američko tlo ili od osnutka na tom području redovnice su bile bliske narodu, brzo su uočavale društvene i pastoralne probleme i potrebe te spremno i zauzeto na njih odgovarale snalazeći se u svim previranjima. U razdoblju prije II. vatikanskog koncila razvijale su društveni i crkveni protagonizam u skladu s okolnostima i mogućnostima vremena, u okvirima dominantne piramidalne ekleziologije i proširujući područja društvenog angažmana žena. U apostolskom djelovanju motivirala ih je duhovnost žrtve i briga za spasenje duša. No samosvijest koju su s vremenom izgradile, izobrazba koju su stjecale i pružale, ne zanemarujući ni onu teološku, pomogla im je spremno dočekati vrijeme koncilske revizije i obnove redovničkog života te nastaviti svoje djelovanje u skladu s novim zahtjevima vremena.

U periodu nakon II. vatikanskog koncila redovnice su postale protagonisticama provedbe koncilskih smjernica u ženskim

¹²² Usp. *Isto*, str. 129–130.

¹²³ Usp. *Isto*, str. 131.

¹²⁴ Usp. *Isto*, str. 135–136.

redovničkim institutima i istinskim subjektima vlastitog poslanja i djelovanja. Na tragu koncilskog samopoimanja Crkve, redovničkog života u njoj i odnosa prema svijetu ženske redovničke zajednice u SAD-u postale su avangardom crkvene prisutnosti u društvu. Njihovo djelovanje nije se usmjeravalo samo na liječenje posljedica, nego i uzroka pojedinih društvenih problema. Instrumentarij teološkog znanja kojemu su znatno doprinijele i koje su povezivale s drugim znanstvenim područjima, redovničkim su profetizmom primjenjivale na analizu društvene i crkvene stvarnosti i utirale nove putove angažmana u Crkvi i svijetu na tragu Isusove poruke ljubavi, oslobođenja, milosrđa, istine, pravde, mira. Promjenu koja se dogodila u poimanju i ostvarivanju apostolata redovnice u SAD-u gdje kada poistovjećuju s rađanjem novog oblika redovničkog života koji su same iznjedrile, a u kojemu služenje određuje identitet Bogu posvećenih osoba apostolskog usmjerenja.

Poteškoće i krize kroz koje su prolazile, kao što su opadanje broja članica i visoka starosna dob, nisu ih obeshrabrile da i dalje traže i razvijaju oblike suradnje i poticanja protagonizma subjekata unutar i izvan Crkve te da ustrajno i neumorno rade u korist najpotrebitijih, zalažući se za evanđeoske i uistinu humane vrijednosti u modernom i postmodernom društvu. Redovnice ne gube nadu da će iz humusa Evanđelju posvećenih života i djelovanja izniknuti klice novih nadahnuća i ostvarenja u budućnosti.

APOSTOLATE OF WOMEN RELIGIOUS IN THE UNITED STATES OF AMERICA. DIFFERENCES IN UNDERSTANDING THE MISSION AND ACTIVITIES BEFORE AND AFTER VATICAN COUNCIL II

Summary

The first part of the article discusses the understanding and exercising the apostolate in women's religious communities in the USA in relation to the ecclesiological framework, spirituality of the time and needs of society up to the Second Vatican Council.

In the second part of the article, on the basis of the same criteria, the authors investigate and present the main lines of changes in self-understanding of religious life and mission after the Second Vatican Council as well as the American nuns' activities in the spirit of the Gospel in post-modern society. The study draws on relevant literature and in the second part also on the results of empirical researches on the apostolate of women's religious orders in the USA.

Key words: *women's religious orders, Catholic Church in USA, apostolate, Second Vatican Council, social activity*